

***Договірні і позадоговірні
зобов'язання в римському
приватному праві***

***Козинець І.Г., ст. викладач
кафедри ЦГПП
Менджул Карина, студентка
гр. ТПР-161***

Договір – це домовленість двох чи більше осіб про встановлення, зміну або припинення якого-небудь зобов'язання.

Договір як підстава виникнення зобов'язання був дійсним лише за умови, що воля сторін (осіб) спрямована на встановлення зобов'язальних відносин.

Предметом договору може бути дія, бездіяльність або відмова від здійснення дії.

Відповідно до критерію розподілу прав та обов'язків між сторонами договору останні можна поділити на:

Односторонні

Односторонніми є договори, в яких одна сторона має тільки права, а інша – лише обов'язки.

Двосторонні

Двосторонніми є договори, в яких права та обов'язки мають кожна зі сторін (кредитор і боржник).

Залежно від наявності майнової вигоди для сторін договори поділяють на:

відплатні

безвідплатні

Кожен договір містить певні умови

Ті умови, без яких договір
не міг існувати,
називаються

суттєвими

Умови, які сторона внесла в
договір за власним бажанням
для задоволення певних потреб,
називають

додатковими

Для того, щоб договір був дійсним, він має відповідати певним встановленим правом умовам, з-поміж яких римляни виділяли: законність договору, добру волю сторін, можливість договору для виконання, майновий характер.

Законність договору, тобто:

а) його відповідність вимогам чинного законодавства і не суперечить його нормам;

б) дієздатність осіб, що його уклали (сторони мають право на укладання договору);

в) об'єкт договору перебуває в обігу – може бути власністю конкретної особи;

г) договір укладений у відповідній формі;

д) договір не суперечить традиціям і добрим звичаям римської громади.

Важливою є *добра воля сторін*.

Причому одна зі сторін бере на себе ініціативу для його укладання (пропозицію укласти договір називали *офертою*, а згоду іншої сторони – *акцептом*).

Визначеність змісту – сторони договору

чітко встановлювали способи досягнення бажаного для них результату. Предмет договору повинен бути можливим (реальним) для виконання. Зобов'язання не виникало, якщо його предмет був неможливий для виконання. Неможливість виконання зобов'язання могла бути фізичною, юридичною, моральною.

Для дійсності договору вимагалось, щоб волевиявлення відповідало волі, яка повинна бути абсолютно вільною і свідомою, у протилежному випадку договір вважався недійсним. Недійсність договору могла виникати у випадку:

помилки

обману

насильства

В архаїчний період виділяли такі види договорів:

Нексум

Спонсія

Манципація

Фідуція

Нексум – зобов'язання, що опосередковує особисте підпорядкування неплатоспроможного боржника кредитору щодо його обов'язку відробити борг, яке здійснювалося у формі обряду.

Спонсія(стипуляція) – клятвена обіцянка перед жертвником виконати певне зобов'язання, здійснювалося в ритуальній формі.

Манципація – купівля за допомогою обряду «міди і терезів».

Фідуція – передача речі на певний час з обов'язковим поверненням (здійснювалося за допомогою обряду).

У римському праві розрізняли два види договорів:
контракти і пакти.

Контракти

це формальні угоди, які визнавалися
цивільним правом і забезпечувалися
ПОЗОВНИМ ЗАХИСТОМ

Пакти

це неформальні угоди, які не
регулювалися нормами цивільного
права і зазвичай не забезпечувалися
ПОЗОВНИМ ЗАХИСТОМ.

У класичний період юрист Гай виділяє такі види договорів

Реальні

Вербальні

Консенсуальні

Літеральні

Реальні контракти – це договори, що вступили в силу з моменту фактичної передачі речі.

У римському праві існувало чотири види реальних контрактів: позика, позичка, поклажа, застава.

Позика

це реальний договір, який встановлювався внаслідок передачі однією стороною родових речей у власність іншій стороні який зобов'язувався в установлений термін повернути позичкодавцю таку саму кількість речей, таких самих і такої саме якості.

Позичка

це реальний договір, за яким одна сторона передає іншій особі певну незамінну річ у тимчасове і безоплатне користування на визначений строк.

**Договір
схову**

це реальний двосторонній договір, встановлений передаванням незамінної речі хранителю, який зобов'язувався безоплатно зберігати річ і після закінчення встановленого строку чи за вимогою повернути неушкоджену саме цю річ поклажедавцеві.

**Договір
застави**

це реальний двосторонній договір, що встановлювався передаванням речі як гарантії для виконання зобов'язання.

Консенсуальні контракти – це договори на основі погодження волі сторін, іноді без передавання речі.

Договір купівлі-продажу

Договір доручення

Договір найму

Договір товариства

Договір підряду

Договір купівлі-
продажу

це консенсуальний контракт, за яким одна сторона – продавець, зобов'язувався надати річ (товар) у власність іншій стороні – покупцеві, який погоджувався прийняти цей товар і заплатити за нього встановлену грошову суму.

Договір найму

це двосторонній договір, про будь-який предмет і про будь-яку винагороду.

Договір доручення

двосторонній контракт, за яким одна сторона (довіритель) доручала, а друга сторона (повірений) безоплатно брала на себе виконання будь-яких дій на користь довірителя.

Договір підряду

це угода, за якою одна сторона (підрядчик) бере на себе обов'язок виконати за обумовлену винагороду певну роботу і готовий результат передати іншій стороні (замовнику) в установлений термін.

Договір товариства

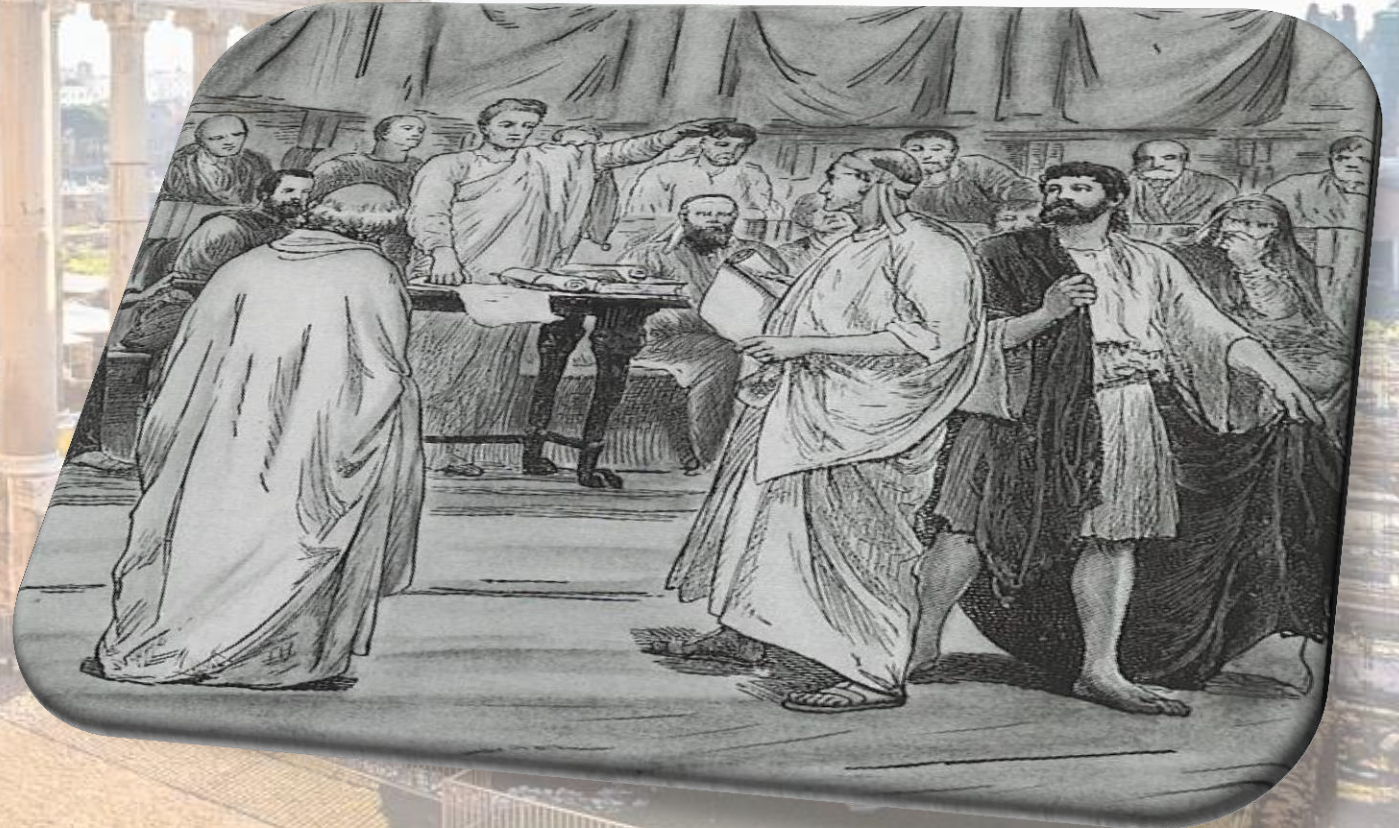
контракт, за яким дві або кілька осіб об'єднувалися для досягнення певної господарської мети.

Вербальні контракти (встановлювали зобов'язання

словами, з моменту вимовлення певних слів) – це найдавніші

домовленості, пов'язані з ритуальними висловлюваннями, які

підтверджувалися священною клятвою.

Літеральні контракти – це договори, що уклалися письмово.

З II ст. до н. е. поширюється ведення прибутково-видаткових книг
поточних рахунків.

У класичний період з Греції запозичили нові форми літеральних контрактів, які посвідчували боргові зобов'язання певної особи:

синграф

хірограф.

Синграф

це боргова розписка, що
складалася від імені третьої особи
у двох примірниках і
засвідчувалася підписами свідків.

Хірограф

це боргова розписка, написана
особисто боржником від
першої особи без підписів
свідків.

Деліктні зобов'язання – це зобов'язання, що виникають із незаконних дій (правопорушень).

Делікти поділялися на:

Публічні

це правопорушення, що спричиняли шкоду державним і суспільним інтересам (державна зрада, дезертирство).

Приватні

це правопорушення, що спричиняли шкоду інтересам конкретних осіб.

Види приватних деліктів:

Образа

Дії, вчинені поза правом. Образа в римському праві трактувалася досить широко, а саме: особиста образа, тілесні ушкодження, спричинення майнової шкоди.

Крадіжка

Відкрите викрадення майна. Крадіжкою вважалось будь-яке привласнення чужих речей і розтрата.

Пограбування

Протиправне вилучення чужого майна, здійснене із застосуванням сили. Для захисту від пограбування дозволялося застосовувати силу.

Неправомірне
знищення

Неправомірне знищення або пошкодження чужих речей прирівнювалося до делікту.

Квазіконтракт (зобов'язання ніби з договору) – це зобов'язання, яке виникло за відсутності договору, але за характером і складом збігалось із зобов'язанням з договору.

Види квазіконтрактів:

ведення чужих справ без доручення

безпідставне збагачення

Ведення чужих справ без доручення – це зобов’язання, яке виникало за умови, коли одна особа вела справи чи діяла в інтересах іншої особи, без спеціального на це доручення. У такій правовій ситуації між сторонами виникали певні зобов’язання.

Безпідставне збагачення наставало за умови:

а) сплати неіснуючого боргу;

б) вимоги повернути річ, яку дали для забезпечення виконання зобов'язання, але воно не було виконане;

в) кондикція про повернення одержаного з крадіжки чи іншої незаконної підстави.

Квазіделікти – це зобов'язання, які встановлювалися претором і передбачали відповідальність за певні дії подібно з деліктами.

До них зараховували:

1.

- відповідальність судді за винесення несправедливого вироку;

2.

- відповідальність господарів житлових будинків за викинуте чи вилите з вікон будинку на вулицю;

3.

- небезпечне для пішоходів, виставлене, підвішене чи вивішене, що може впасти на пішоходів;

4.

- неправомірні дії слуг готелів, заїжджих дворів, екіпажу судна, які завдали шкоду майну жильців чи пасажирів;

5.

- ноксальна відповідальність домовладки за правопорушення, вчинене підвладними, що спричинило матеріальну шкоду.

Дякуємо за увагу!

